

Üçler Yediler Kırklar

*Gayb
Âleminin
Sultanları*

SADULLAH
GÜLTEN

ÖN SÖZ

*“İmdi biraderim bu güne kerametler inayet-i Hakk ile bezar
be bezar zuhura gelmiştir. Ve inkâra asla mecal yokdur. Zira keramet-i
evliya mucizat-ı enbiya gibidir. Böyle oldukda mucizat-ı enbiya
aleyhissalatu vesselam ve keramat-ı evliyayı, zevil-i ihtiram hakdırlar
ve her ikisi de bir nur-u çerağ-ı Huda'dır.”*

Seyyid Ali Sultan Menakıpnâmesi'nden

Adriyatik'ten Çin Seddi'ne kadar hangi Türk coğrafyasına giderseniz gidin en ıssız yerlerde bile bir veya birkaç evliya türbesiyle muhakkak karşılaşsınız. Bölgede yaşayanların türbede yatan evliyaya karşı hürmeti o kadar derindir ki, her biriyle ilgili sayısız keramet ve efsane duyarsınız. Buralar uzaktan yakından gelen yüzlerce misafirin uğrak yeridir. Türbelerde dilekler dilenirken kurbanlar kesilir, türbenin yanındaki ağaçlara çaputlar bağlanır veya Kazakistan'daki Ukkaşa Ata Türbesi'nde olduğu gibi taşlar dizilir. Eren, Alperen, Horasan Erenleri, Kolonizatör Türk Dervişleri, Vefâî, Yesevî, Kalenderî, Haydarî, Babaî, Abdalan-ı Rum ve Bektaşî gibi isimlerle anılan bu veliler, Türklerin

yaşadığı coğrafyanın manevî fatihleridir. Şüphesiz ki, nerede bir evliya türbesi varsa orası Türk yurdudur.

Bu veliler sadece gönülleri fethetmekle kalmadılar, aynı zamanda tahta kılıçlarıyla sultanlarla birlikte savaflara katılıp bir avuç müritleriyle binlerce düşmana karşı gazalar edip kaleler zapt ettiler. Dahası seferdeki ordunun maneviyatını yükselttiler, yeni fethedilen yerlere Türkmen aşiretlerinin iskânını kolaylaştırdılar, stratejik yerlerde zaviyeler inşa edip güvenliği sağladılar, işlenmeyen arazileri tarıma açtılar. Onların bu hizmetlerine karşılık beyler, fethettikleri toprakların bir kısmını onlara bağışladı. Buralarda kurdukları zaviyeleri yine sultanlar destekleyip büyük bağışlar yaptılar. Cazibe merkezi hâline gelen zaviyelerin etrafı ise zamanla kasabalara, köylere ve mahallelere dönüştü. Osmanlı dönemi arşiv belgelerinin üstünkörü taranmasıyla bile onların hatırasını yansıtan ata, abdal, dede, baba isimli onlarca kasaba, köy ve mahalleye rastlanır. Onlar zaviyelerine çekilip oturmak yerine köy köy, oba oba, çadır çadır dolaşarak Türkmenleri irşat etmeye devam ettiler. Ayrıca Ahmed Yesevî, Hacı Bektaş Veli, Âşık Paşa, Kaygusuz Abdal, Yunus Emre ve Otman Baba gibileri Türk dilini, Türk örf ve âdetini koruyup yaşattılar.

Türkmenlerin arasında yaşadıkları için dönemin kaynaklarında haklarında pek bilgi bulunmasa da hayat hikâyeleri ve kerametleri menakıpnâmelere, gazavatnâmelere, destanlara, efsanelere konu oldu. M. Fuat Köprülü'nün Ahmed Yesevî ve Yunus Emre'yi incelediği *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* isimli çağır açıcı eserinden itibaren pek çok araştırmacı onların tarihî ve menkıbevî hayatlarıyla ilgilendi. Bir veya birkaç veli üzerine yapılan bu çalışmalar genellikle akademik çevrelere yönelik kaldı. Elinizdeki kitap ise Evliya Çelebi Seyahatnâmesi, menakıpnâme, gazavatnâme, destan ve efsanelere

dayanılarak akademik çevrelerden ziyade sair okuyucu için kaleme alındı. Eserde yer alan velilerin hayat ve kerametleri onlarla ilgili rivayetler de dikkate alınarak tarafımdan kısmen yeniden kurgulandı. Geniş ve akademik bilgi edinmek isteyen meraklı okuyucular kaynakçada gösterdiğim çalışmalara bakabilir. Son olarak kitabın yazım sürecinde yaşadığım ilginç bir anımı paylaşmak istiyorum. Kitaba yaklaşık iki sene önce başladım. Fakat araya giren işlerden dolayı uzunca bir süre kitap üzerinde çalışamadım. Bir gün bir dost meclisine davet edildim. Orada benim gibi davetli, yaklaşık seksen yaşlarında bir hanımefendiyle tanıştım. Ev sahiplerinin Seral Anne diye hitap ettiği hanımefendi, tanışma faslından sonra benimle özel olarak görüşmek istedi. Sonraki gün buluştuk, bu esnada elimi ellerinin arasına alarak, “Yarım bıraktığın kitabı bitirmelisin!” dedi. İlk defa gördüğüm birisinin kitapla ilgili anlattıkları beni oldukça şaşırttı. Ardından vakit buldukça çalışmaya başladım. Aslında akademik bir çalışma ortaya koymak için başladığım kitap sonunda bu noktaya evrildi. “Mevla görelim neyler, neylerse güzel eyler!” demişler. Kitabın okuyucuyla buluşmasını sağlayan Timaş Yayınları’na ve editörlüğünü üstlenen Zeynep Berktaş’a bir kez daha teşekkürlerimi sunarım.

Ankara/2025

ARSLAN BABA

*Yedi yaşta Arslan Baba Türkistan'a geldiler,
Başımı koyup ağladım, hâlimi görüp güldüler,
Binbir zikrini öğretip merhamet eylediler,*

Ahmed Yesevî

Türkistan'da doğan her çocuğun yüzüne baktı. Yüzyıllardır o kadar çok çocuk yüzü görmüştü ki, yetişkin bir kişi olduklarında nasıl bir simaya sahip olabileceklerini hatta huylarını bile tahmin edebiliyordu. Bir yerde bir erkek çocuğun doğduğunu duymasın, iki büklüm hâline bakmadan oraya gidip ne yapıp edip çocuğu görürdü. Aradığını eninde sonunda bulacağından emindi emin olmasına, fakat neredeyse beş yüz yaşına yaklaşmıştı. Bu yüzden doğduğu yeri, ne zaman doğduğunu, anası ve babasını kendisinden başka hiç kimse bilmiyordu. Aradan o kadar zaman geçmişti ki, o da neredeyse bunları unutmuştu. Tek bildiği ölümünün yakın olduğuydu. Aslında bu bir nevi iyiye işaret de sayılırdı. Evvela yaradanına kavuşacaktı. Sonra ölüme

yaklaşmış olması emanetin sahibini bulmaya az kaldığının bir işaretiydi de. Buna karşılık yine de emanetin sahibi o kutlu kişiyle dünyada daha fazla vakit geçirmek istiyor, yüzyıllardır öğrendiklerini ona aktarmaya can atıyordu.

Aradan yıllar geçmesine rağmen o kutlu emanetin verildiği günü daha dün gibi hatırlıyordu. Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın son peygamberiyle omuz omuza müşriklerle giriştikleri savaşta yorulmuşlar ve kutlu Peygamber'in yanına çökmüşlerdi. Yanlarındaki yiyecekler tükenmiş, açlık ve susuzluktan bitap düşmüşlerdi. Bu hâlden kurtulmak için bir zamanlar İsrailoğullarının Musa'ya yakardıkları gibi onlar da peygamberlerine yakardılar. Ashabının bu hâline hiç dayanamayan o kutlu peygamber ellerini göğe açtı. Rabbinden ashabı için yemek istedi. Onu âlemlere rahmet olarak gönderen bu isteği hiç geri çevirir miydi? Ahlakı tamamlasın diye gönderdiği peygamberine ve onun sevdalısı ashabına cennetten hurma götürmesi için Cebrail'e emir verdi.

Cebrail cennetten topladığı hurmaları bir tepsiye güzelce yerleştirdi. Hurma tepsiysiyle gelirken olanlar oldu ve hurmalardan biri yere düştü. İşte Arslan Baba'nın yüzlerce yıldır diyar diyar gezmesi, doğan her erkek çocuğun yüzünü görmeye can atmasına sebep de bu hurma tanesi idi. Ashaptan biri hurmaya uzandığı vakit gökten bir ses duyuldu. Sesin sahibi, "Bu hurma Türkler arasında İslam'ı yayacak olan Ahmed'in nasibi" diyordu. Yüzyıllar sonra dünyaya gelecek olan Ahmed'in kaderi "Kün" emriyle birlikte çoktan levh-i mahfuza yazılmıştı. Peki, bu emaneti ona kim ulaştıracaktı. Bu göreve o anda Peygamber'in sofrasında bulunan Arslan Baba talip oldu.

Hz. Peygamber vakti geldiğinde sahibine vermesi için hurmayı önce okuyup dualadı, ardından da mübarek elleriyle Arslan Baba'nın damağına yerleştirdi. Rabbinin cennetten

hurma gönderdiği sevgili kuluna kendisinin de bir hediyesi olmalıydı. Mübarek hırkasını çıkarıp Arslan Baba'nın sırtına geçirdi. Arslan Baba daha emanetin sahibini nasıl tanıyacağını, uçsuz bucaksız bozkırda onu nerede, nasıl bulacağını sormadan şimşek çakmasını andıran bir ışık huzmesi gökyüzüne yayıldı. Işık huzmesinde emanetin sahibinin yüzü doğumundan yedi yaşına kadarki hâliyle belirdi ve kayboldu. Arslan Baba bu yüzü hiç unutmadı. İşte o günden beri kaç yaz, kaç kış gelip geçti hiç kimse bilemedi. O da bilemedi, sayamadı da. Hesaplar karıştı, aylar yılları kovaladı. Onun bir vazifesi vardı, kışın yaza yazın kışa dönüşmesi onu hiç ilgilendirmiyordu. Kutlu görevi onu ondan aldı. Kâh sıcaktan yandı kâh soğuktan dondu. Dünya rahatına ve nimetlerine sırt çevirdi. Onu aramadığı zamanı elleriyle yaptığı dikenlerle kaplı kulübesinde geçirdi. Emanetin sahibini bulmak için bozkırı mesken tuttu, oba oba, çadır çadır Türklerin arasında dolaştı durdu. Yedi yaşına kadarki her erkek çocuğun yüzüne baktı, bıkmadı, usanmadı.

Türkler bu hikâyenin üzerinden neredeyse üç asır sonrasında Müslüman olmaya başladılar. Önce direnseler de zamanla İslamiyet'e meyilleri arttı. Önce birer birer sonra beşer beşer ardından yüzer biner Müslüman oldular. İslam'ı kabul etmişlerdi etmesine ama eski gelenek ve inançlarını da sürdürmeye devam ediyorlardı. Din büyüklerine yine saygıda kusur etmiyorlar, onlara ata, baba, dede diye sesleniyorlardı. Yüzyıllardır onların arasında emanetin sahibini arayan Arslan'a, Arslan Baba dedikleri gibi. Böylece Arslan Baba da Türklerin din büyüklerinden biri oldu. Onu nerede görseler sonsuz bir saygı gösterdiler. Kâh Baba Arslan kâh Arslan Baba kâh da Arap Arslan Baba dediler. Dikenli kulübesinden çıkıp etrafına topladığı Türklere neredeyse her gün anlayacakları şekilde bıkmadan usanmadan İslam'ı,

İslam'ın rükünlerini anlattı. Tabii bir de onu, emanetin sahibini. Simasını tarif ediyor, ardından onu nerede görürlerse kendisine haber ulaştırmaları için onları sıkı sıkıya tembihliyordu.

Emanetin sahibi Ahmed bütün bunlardan habersiz Sayram'da kimine göre 1085'te kimine göre ise 1095'te doğdu. Babası Allah'ın aslanı Ali soyluydu. Babası Ali soylu olanın kendisi de olmaz mı? Tabii ki o da ilmin kapısı Ali'nin soyundandı. Babası kerametleriyle Ali'ye yakışan biri olduğunu zaten ispat edeli çok olmuştu. Ne var ki oğlunun yetişmesini görmeden göçüp gitti. Yetim kalan Ahmed'i annesi de yalnız bıraktı. Önce yetim sonra öksüz kalan Ahmed'i kız kardeşi sahiplendi. Ahmed bu günleri hiç unutmayacak ilk doğan kızına onun adını verecekti; Gevher Şehnaz. Ardından da ablası Gevher Şehnaz'la birlikte Türkistan'a gitti ve oraya yerleşti. Onu yalnız bırakmayacak biri daha vardı. Onu bir damla kandan yaratıp dünyaya gelmesini sağlayan Rabbinin ve onun sevgili Peygamber'inin emanetçisi Arslan Baba. O, çölde gördüğü bir yıldızdan onun doğduğunu anlayalı yedi yıl olmuştu. Aramalarını sıklaştırdı. Bir gece rüyasında ölümünü, kefenlenişini ve cennete götürülüşünü gördü. Bu rüya emanetin sahibini yakında bulacağına dair güçlü bir işaretti. Sevinçle uyanıp yüzünü henüz doğmakta olan güneşe çevirdi. Yakında verilecek muştuyu beklemeye koyuldu.

Müritlerinden biri onun tarifine uyan bir çocuğu Türkistan'da görmüştü. Üstelik bu çocuğun adı da Ahmed'di. Bu haberin babaya ulaştırılması gerekiyordu. Gece boyu at sürdü. Arslan Baba'nın dikenli kulübesine yaklaştığında onun zaten çoktan uyanıp kendisini beklediğini gördü. Bir kez daha anladı ki, bu erenlerin işine akıl sır ermezdi. Baba'ya muhabbeti daha da arttı. Baba onun konuşmasına müsaade etmeden sadece, "Ahmed nerede?" dedi. Durup hazırlanacak vakit değildi. Yüzyıllardır

beklediği haberi alan Arslan Baba birden gençleşti. Atına atladığı gibi Türkistan'ın yolunu tuttu. Müridin onu gördüğü yere gidip beklediler. Ahmed'i ilk gördüğünde o ışık huzmesi yine belirdi. Ahmed'in üzerinde parlayıp söndü. Gözler, kaşlar, burun, ağız tek mil aynıydı. Mübarek alnından ezeli izzet ve ebedî necabet belirtileri apaçık görünmekteydi. İşte emanetin sahibi karşısındaydı. Kutlu soydan gelen Ahmed daha önce Hızır'la karşılaşmış, Hızır, Arslan Baba'nın kendisini aradığını söylemiş, Arslan Baba'yı tarif etmişti. O da henüz çocukken kendisine hikmet verilenlerdendi.* Yedi yaşındaki Ahmed ona yaklaştı, hürmetle elini öptü. Arslan Baba önce Hz. Peygamber'in emaneti olan sırtındaki hırkayı çıkartıp ona giydirdi. Ardından da ağzından çıkarttığı hurmayı uzattı. Hurmayı yer yemez Ahmed'in gönül gözü açıldı.

Emanetlerin teslim edilmesi vaktinin tamam olduğuna işretti. Bir yıl sonra da emaneti teslim etmenin huzuruyla bu dünyadan göçüp gitti. Fakat bu kısa zamanda ona çok şey anlatmış, öğretmişti. En çok da uçsuz bucaksız bozkırda İslamiyet'e yeni ısınan Türkleri. Onları Ahmed'e emanet etti. Cenazesini Ahmed kıldırıp, melekler Arslan Baba'ya ipekten kefen biçtiler ve onu cennete götürdüler. Ahmed onu hiç unutmadı. Hikmetlerinde hep onu anlattı.

*Yedi yaşta Arslan Baba Türkistan'a geldiler,
Başımı koyup ağladım, hâlimi görüp güldüler,
Binbir zikrini öğretip merhamet eylediler,
Ağzını aç ey çocuk, emanetini vereyim,
Özünü yutmadım, aç ağzına koyayım,
Hak Resul'ün buyruğunu ümmet olsam, işleyeyim,*

* Kur'an-ı Kerim, Meryem Suresi, 12. ayet.

*Arslan Babam sözlerini işitiniz teberrük.
Ağzımı açtım, koydular, hurma kokusu eyledi mest,
İki dünyadan geçip vallah oldum Hakk-perest,*

*Şeyh-molla toplandı, alıp yürüdüler el-ele,
Babam dedi: Ey oğlum, zorluk vermedin bana,
Beş yüz yıldır damakta saklar idim ben sana,
Özünü siz alıp kabuğunu verdiniz bana,*

*Arslan Babam sözlerini işitiniz teberrük.
Ağlayarak dedim: Ey Baba, genç çocuğum bilemem,
Hakk Mustafa sünnetini çocuğum, bilemem*

Yüzlerce Türk dervişi gibi onun da mezarının nerede olduğu bir türlü bilinemedi. Kendisini sevenler onu sahiplendi. Kimisi Otrar'da kimisi Ahmed Yesevî'nin Yesi'deki (Türkistan) türbesinde, kimisi de Kırgızistan'ın Oş şehri yakınlarındaki Bazar Kurgan'daki türbede yattığını söyledi.

AHMED YESEVÎ

*Ey miskin Hoca Ahmed
Yedi ceddine rahmed*

Ahmed Yesevî, Sayram'da kimine göre 1085'te kimine göre ise 1095'te doğdu. Babası Allah'ın aslanı Ali soyluydu. Önce yetim sonra öksüz kalan Ahmed'i kız kardeşi büyüttü. Kız kardeşi Gevher Şehnaz'la Türkistan'a gitti ve oraya yerleşti. Gelecekte Hâce Ahmed, Hâce Ahmed Yesevî, Kul Hâce Ahmed diye anılacak olan Ahmed de henüz çocukken kendisine hikmet verilenlerdendi. Bir müddet şeyhi Arslan Baba'nın yasını tuttu. Arslan Baba'nın irşadı, Hızır'ın terbiyesine nail olması, Hz. Peygamber'in mübarek hırkasını giymesi ve tabii ki cennetten gelen hurmayı yemesiyle kısa zamanda mertebeler aştı. Gösterdiği bir kerametle de şöhreti tüm Türkistan'ı tuttu. Yazları Semerkant'ta kalan kışları ise Türkistan dağlarında avlanan Yesi sultanı, bir gün çok sarp olduğu için Karaçuk Dağı'na çıkamadı. Velileri

toplayıp onlardan dağı ortadan kaldırmalarını istedi. Yeşil sarıklı ulu hocalar* ne yaptılarsa dağı ortadan kaldırmayı başaramadılar. Bu sırada Ahmed'in henüz çocuk olduğu için çağrılmadığı haberi ulaştı. Dağı ortadan kaldıracağına pek inanmasalar da onu da davet ettiler. Ahmed babasının türbesinde bulunan sofrayı açarak sofradaki ekmek parçasını alıp yola koyuldu. Kendisini bekleyen velilere ekmeği sundu. Ekmek oradaki herkesi doyurunca, onun mertebesinin yüceliğini anladılar. Dua edip Hz. Peygamber'in emaneti hırkayı başına çekerek beklemeye başladı. Ardından gök geceye döndü ve gökten sular boşaldı. Her taraf suya gark oldu. Hırkayı başından çıkarınca sel durdu, güneş açtı. Orada bulunan sultan ve yeşil sarıklı ulu hocalar bir de baktılar ki, Karaçuk Dağı'nın yerinde yeller esmekte. Böylece onun ne yaman bir veli olduğunu anlayıp el aman dediler.

Çocuk yaşta kerametler gösterip kendisini ispatlamasına, dahası Hızır'ın ona "Ey Ahmed, her gün yedi iklimde yedi defa musahip ararım, fakat senden daha kabiliyetli ve gerçek bir musahibe rastlamadım" demesine rağmen Ahmed'in içindeki öğrenme aşkı bir türlü sönmedi. Bir mürşide kapılanmalı, Arslan Baba'nın yarım bıraktığını onda tamamlamalıydı. Kim olabilirdi bu mürşit, aradı, sordu soruşturdu. Aradığı kişi Arslan Baba gibi olmalıydı. Sonunda Arslan Baba gibi dünyaya değer vermeyen, ikbal peşinde koşmayan, devletlilerin huzuruna varmayan Yusuf Hemedani'nin adını duydu. Yusuf Hemedani gökyüzüne nurun yükseldiğine inanılan Buhara'daydı. O zühdü ve takvasıyla meşhur olmuş bir âlimdi. Varsa yoksa İslam esaslarını öğretir, zühd, takva ve riyazeti tavsiye ederdi. Ahmed meşakkatli bir yolculuktan sonra aradığına kavuştu. Zaten o

* Sezai Karakoç, Hızır'la Kırk Saat.

varmadan onun geleceği şeyhe çoktan muştulanmıştı. Onun yanında yetişti, öğrendi en sonunda mürşidinin üçüncü halifesi sıfatıyla ondan kalan posta oturdu. Posta oturdu oturmasına ama bir türlü rahat edemedi. Arslan Baba'yı, onun Türklerle ilgili anlattıklarını ve onları kendisine emanet edişini hiç unutmadı. O ki yüzlerce yıl emaneti teslim etmek için bükülmüş beline, ferî sönmüş gözlerine aldırmadan Ahmed'i aramıştı. Sıra şimdi kendisindeydi. Onun vasiyetini yerine getirmeliydi. İslamiyet'e yeni giren Türklere yolu anlatmalı, henüz Müslüman olmayanları yola davet etmeliydi.

Bir gece Arslan Baba'yı rüyasında gördü. Şeyhini rüyasında gördükten sonra daha fazla duramadı. 1160 yılında oturduğu postu bırakarak 60 yaşında Yesi'ye, göçebe Türklerin arasına döndü ve Pir-i Türkistan Ahmed Yesevî oldu. Evliya Çelebi'nin yüzyıllar sonra ondan *Türk-i Türkân* diye bahsetmesi boşuna mıydı? O, cümle Türklerin sultanıydı. Arslan Baba'nın müritleri onu coşkuyla karşıladılar. Zaviyesine çekilmek yerine tıpkı mürşidi Arslan Baba gibi göçebelerin ve köylülerin arasına karıştı. Bozkırda yaşayan Türkleri kendisine bağladı. Etrafına İslam'a samimiyetle teslim olan göçebeler ve köylüler toplandı. Dikenli kulübesinde yaşayan mürşidi Arslan Baba gibi onlar tarafından çok sevildi. Öyle ki, diriyken onu görmeye can attıkları gibi öldüklerinde de eşğine gömülmeyi evlatlarına vasiyet ettiler. Kışın ölseler bile cenazeleri keçelere sarıp bahara kadar beklentildi. Baharda getirilip onunla kavuşturdular. Bu sevgi boşuna değildi, hâlâ bugün nasıl Ahmed Babamız diye dua ediyorlarsa tıpkı o günlerde de o onların Ahmed Babalarıydı.

Türklere anlayacakları şekilde İslam'ı anlattı, onlar anlasın diye Yesevilik adıyla kurduğu tarikatın adap ve erkânını basit ve yalın bir Türkçeye büründürüp sundu. Türkçe düşündü, Türk-

çe söyledi, Türkçe yazdı. Dilden dile aktarılan “Hikmetleri”, Türkmen kocası Yunus’un dilinde çağlayan olup Türkmenlerin gönlüne aktı. Yüzyıllar geçti unutulmadı.

*Benim hikmetlerim dertliye derman,
Kişi nasip almasa yolda kalan.
Benim hikmetlerim kanı hadistir,
Kişi nasip almasa bil habistir.
Benim hikmetlerim ferman-ı Sübhan,
Okuyup anlasan, mana-yı Kur’an*

Dergâhını göçebe ve köylü Türkmenlere açtı. Onlar kaçgöç bilmedikleri için kadınlı erkekli zikirler yaptı. Bazı gönlü bula- nıklar onu kıskandıkları için iftiraya kalkıştılar. Bunun üzerine bir gün hokkanın içine ateşle pamuk koyup bölgenin âlimlerine gönderdi. Hokkada ateşle pamuğun bir arada olduğunu gören âlimler hayrete düşüp pişman oldular. O bu yolla “Eğer kadın ve erkek ehl-i Hak meclisinde birlikte ibadet ve zikir ederse Hak Teâla onların kalbindeki her türlü kötülüğü yok eder.” demek istemişti. Üç yıl içinde onların arasında İslam’ı yaydı ve hali- feler atadı. Artık Hz. Peygamber’in öldüğü yaşa erişince dünya gözünde Kerbela oldu. Hz. Peygamber’in hırkasını giyip onun öldüğü yaştan sonra yeryüzüne ayak basmak, gülüp eğlenmek onun için züldü. Tekkesinin avlusunda çukur kazdırttı, ömrü- nün geri kalanını güneş yüzü görmeyen bu çilehanede ibadet ve riyazetle geçirdi. Raviyan onun 73, 83, 123 ve 130 yaşında öldüğünü nakleder ki, buna göre en az on yılı çilehanede geçti.

*Dünya hayatına ulu Peygamber,
Altmış üç yaşında veda eyledi.
O yaşa gelince Ahmed Yesevi,
Alp Erenlerine nida eyledi...*

*Kazdırdı toprağı oldukça derin,
Bir mekân yaptırdı altında yerin,
Aşkı uğruna son Peygamber'in,
Kendini dünyadan cüda eyledi...**

Ölmeden önce son bir işi kalmıştı. Tanrı'dan Hz. Muhammed'e ondan da erkânla Hz. Ali'ye geçen taç, hırka, çerağ, sofrâ, âlem ve seccadeden oluşan emanetleri sahibine teslim etmek.** Onun gelişini bekliyordu. Halifeleri emanetin sahibini merak ediyorlar, alttan alta neden kimseye vermediğini konuşup serzenişte bulunuyorlardı. En sonunda toplanıp emanetleri ondan istemeye karar verdiler. Doksan dokuz bin halife sabah namazını kılıp avluya geldiklerinde onların isteklerini anladı. Bu sırada meydanın bir tarafında darı çeçi vardı. Onlara seslenip, "Kim bu darı çeçinin üstünde iki rekât namaz kılsa emanetler onun hakkıdır" dedi. Hiçbiri buna cesaret edemedi. Derken birisi selâm verip içeri girdi. Selâmı duyan Ahmed Yesevî onun selâmını ayağa kalkıp aldı. O kalkınca bütün halifeler de ayaklandı. Kim bu dercesine birbirlerinin yüzüne baktılar.

* Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu.

** Ve Hazret-i Resul dahi erkânıyla Hazret-i Ali'ye virmiş idi. Ve Hazret-i Ali dahi Hazret-i Hüseyne virmiş idi. Ve Hazret-i Hüseyne dahi Zeynelabidin'e virmiş idi. Ve Hazret-i Zeynelabidin Mervan habsinde iken Ebu'l- Müslim gelüb hurûc etmek için icâzet taleb kılıcak ol kubbe-i elfi tacı ve hırka ve çerak ve sofrâ ve 'âlemi ve seccadeyi erkânıyla Ebu'l-Müslim'e virmiş idi. Ve Ebu'l Müslim dahi Muhammed Bakır'a virmiş idi ve Muhammed Bakır dahi oğlu Cafer-i Sadık'a virmiş idi. İmam Cafer-i Sadık dahi oğlu İmam Musa-i Kâzım'a virmiş idi. İmam Musa Kâzım dahi oğlu sultan-ı Horasan Ali Rıza'ya virmiş idi. Ali Rıza dahi sultanü'l-arifin serçeşme-i merdan-ı hezar-piran-ı Türkistan Hâce Ahmed Yesevî'ye virmiş idi. Hâce Ahmed Yesevî dahi -rahmetullahi aleyhi- doksan dokuz bin halifenin birine virmedi. İstedikçe, "Sahibi var, gelür." deyü Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî'nin gelmesine işaret ider idi. Ahirü'l-emr Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî geldi. Ol dahi anlara virmiş idi.

Bu kişi Pir-i Türkistan'ın Türkistan'da yaptığını Anadolu'da yerine getirecek göçer Türkmenlere sahip çıkıp onları irşat edecek ser-çeşme Hünkâr Hacı Bektaş Veli'den başkası değildi. Emanetin halifeler tarafından istendiği kendisine malum olmuş, bir anda Horasan'dan kalkıp Türkistan'a gelmişti. Pir, Hacı Bektaş'ı huzuruna çağırdı. Hünkâr, ayağa kalktı seccadeyi eline aldı ve darı çeçinin yanına vardı. Dua edip seccadeyi yaydı, üstüne çıkıp iki rekât namaz kıldı. Bir tek darı tanesi bile yerinden kıılmıdamadı. Namazı kıldıktan sonra yerine oturdu. Elifi taç yerinden kalktı, uçarak geldi başına geçti. Bunu gören halifeler birden salavat getirdiler. Hırka da havalanıp sırtına kondu. Çerağ, durduğu yerden kalkıp uyandı, önünde durdu. Peygamber'in sancağı da durduğu yerden kopup başucuna dikildi. Seccade ise kalkıp altına döşendi. Halifeler, bu hâlleri görünce eyvah dediler, bu ne yaman bir er...

Ahmed Yesevî bundan sonra kutbü'l-aktablık makamının onun olduğunu söyledi. Ardından Arslan Baba gibi o da yokluk âleminde çok durmayacağını ahirete göçüşünün yakın olduğunu anlattı. Kulağına eğilip bazı vasiyetlerde bulunduktan sonra, "Var seni Rum'a saldı, Sulucakaraöyük'ü sana yurt verdik, Rum Abdallarına seni baş yaptık. Rum'da gerçekler, budalalar, serhoşlar çoktur, artık hiçbir yerde eğlenme, hemen yürü." dedi. Ardından ocakta yanmakta olan bir odun parçasını alıp Rum ülkesine doğru fırlattı. "Rum'daki erenlerden biri bu odunu tutsun, Türkistan erenlerinin Rum'a er gönderdikleri erenlere malum olsun." dedi. O odun dut ağacındandı. Konya'da, Emir Cem Sultan'ın halifesi Hak Ahmed Sultan fırlatılan odunu tutup Hacı Bektaş Tekkesi'nin önüne dikti. Balım Sultan Türbesi'nin önündeki kısmen kurumuş karadut ağacı budur, yukarı ucu yanıktır. Hacı Bektaş Veli, ertesi gün, gün doğarken Ahmed

Yesevî'den izin alıp yola revan oldu. Pir'in ondan başka Türkistan'a, Anadolu'ya ve Rumeli'ye gönderdiği pek çok halifesi vardı ki, bunlar saymakla bitmez. Türkistan'daki Hâkim Ata, Mansur Ata, Said Ata'dan başka Evliya Çelebi şunları sayar: Asumanî Dede, Aşşar Baba, Davud Baba, Akyazılı Sultan, Geyikli Baba Sultan, Gıjgij Dede Sultan, Horosî Dede, Şeyh Çin Osman/Emirci Sultan, Şeyh Nusret, Şeyh Dede, Pertevî Sultan, Batova Sultan, Sarı Saltık Sultan, Osman Baba Sultan.

Emanetleri teslim etmesinden çok zaman geçmedi, dar-ı bekaya irtihal etti. Fakat kerametleri ölümünden sonra da görüldü. Sahipkıran Timur'un rüyasına girerek ona zafer müjdeledi. Zafere erişen Timur Türkistan bozkırlarında şöhreti ve nüfuzu iyice yayılmış olan Ahmed Yesevî'nin kabrini ziyaret için Yesi'ye geldi. Kabrin üstüne, devrin mimari şaheserlerinden olan bir türbe yapılmasını emretti. Doksan dokuz bin evliyanın piri Ahmed Yesevî'nin ölümünün ardından yüzyıllar geçti geçmesine, fakat Yesi'de yaktığı çerağ Çin Seddi'nden Adalar Denizi'ne kadar bütün Türklerin yolunu aydınlatmaya devam etti.

Çözdün kördüğüm sırları

Kurdun gönül kasırları

Aşıp geldin asırları

Yüce Ahmet Yesevî

Diledi ulu Yaradan

Dağlar çekildi aradan

Ve yürüdü mâveradan

*Nice Ahmet Yesevî**

* Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu.